

„ვეფხისტყაოსნის“ ინგლისური თარგმანების
შედარებითი ანალიზი

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ENGLISH
TRANSLATIONS OF *THE KNIGHT IN THE PANTHER'S SKIN*

მანანა გელაშვილი
Manana Gelashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: რუსთაველი, თარგმანი, უორდროპი,
ურუშაძე, კოფინი.

Keywords: Rustaveli, translation, Wordrop, Urushadze, Coffin.

ნაშრომში გაანალიზებულია „ვეფხისტყაოსნის“ სამი თარგმანი ინგლისურ ენაზე: მარჯორი უორდროპის (*The Man in the Panther's Skin, A Romantic Epic by Shota Rustaveli, Oriental Translation Fund, London, 1912*), ვენერა ურუშაძისა (*The Knight in the Panther's Skin, Tbilisi, Sabchota Sakartvelo, 1968*) და ლინ კოფინის (*The Knight in the Panther Skin, Turkey, Poezia Press, 2015*).

ამ თარგმანებს ერთმანეთისაგან ნახევარი საუკუნე აშორებს და სხვადასხვა მთარგმნელობით პრინციპებს ემყარება, შესაბამისად მიღებული თარგმანები ძალიან განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან და საინტერესო მასალას წარმოადგენენ შედარებითი კვლევისთვის.

მარჯორი უორდროპის პროზაული თარგმანი დედნისადმი ერთგულებით გამოირჩევა. მთარგმნელმა უარი თქვა სალექსო ფორმაზე, რადგან ჩათვალა, რომ ამით ნაწარმოების აზრობრივი მხარე დაზარალებოდა. თარგმანის წინასიტყვაობაში, რომელიც ოლივერ უორდროპს ეკუთვნის ვკითხულობთ: „ეს არის მცდელობა ამ წიგნის ერთგული, სიტყვასიტყვითი გადმოცემის. წიგნისა, რომელიც სარკვეა დიადი წარსულის მქონე კულტურული ერის.“ თარგმნის სირთულეებთან დაკავშირებით კი უპირველეს სირთულედ ქართული სალიტერატურო ენის ლექსიკის სიმდიდრესა და დიდ მოქნილობას ასახელებს.

გასული საუკუნის 70-იან წლებში ვენერა ურუშაძეს მიერ შესრულებული თარგმანი, პოეტურ თარგმანს წარმოადგენს, რომლის გასამართად ავტორმა ჰეგზამეტრი გამოიყენა. წინასიტყვაობაში ვენერა ურუშაძე ქართულ და ინგლისურ ენებს შორის არსებულ განსხვავებაზე აკეთებს აქცენტს და მიიჩნევს, რომ ინგლისურში, რომელიც ანალიზური ენაა, ორმარცვლიანი და სამმარცვლიანი რითმის გამოყენება პრაქტიკულად შეუძლებელია. ამიტომ ნებისმიერი მცდელობა ქართული ლექსის ფორმის იმიტირებისა საბედინწერო იქნებოდა მთარგმნელისათვის.

ჰეგზამეტრის გამოყენებას აქვს თავისი დადებითი და უარყოფითი მხარეები: ინგლისელი მკითხველისათვის იგი ჰომეროსის ეპოსთან ასოცირდება და, ამდენად, „ვეფხისტყა-

ოსანიც” გარდასულ დღეთა დიადი ეპიკური ნაწარმოების განწყობას აღძრავს მასში. თუმც ამგვარი ტექსტი მძიმეა და ორგინალის ფორმისმიერი მშვენება, სილალე და მოქნილობა იკარგება, მაგრამ იგი დაკვირვებულ მკითხელს ორგინალის ტექსტის ეპიკურ დიდებულებასა და კეთილშობილებას ნამდვილად მიახვედრებს.

ლინ კოფინის თარგმანი პირველი თარგმანია, რომელშიც „ვეფხისტყაოსანი” გართმული, უფრო კონკრეტულად კი, იმავე სალექსო ფორმით, ანუ შაირით, არის თარგმნილი ინგლისურად. პოეტური ნაწარმოების თარგმნისას სალექსო ფორმის შენარჩუნება რომ დიდ სირთულეებთან არის დაკავშირებული და მნიშვნელოვან მიღწევად უნდა ჩაითვალოს, ამას მტკიცება არ სჭირდება, თუმცა ისიც არის გასათვალისწინებელი, თუ რისი დათმობა უწევს ამის საფასურად მთარგმნელს და ამასთანავე სალექსო ფორმის უცვლელად გადატანა უცხო ენაზე, რამდენად წარმოქმნის იმ მხატვრულ ეკვივალენტს, რომლის შექმნაც თარგმანის ყველაზე დიდი მიზანი უნდა იყოს.

ლინ კოფინის თარგმანი, სამწუხაროდ, ადასტურებს ვენერა ურუშაძის მოსაზრებას, რომ ინგლისურ ენაზე ქართული სალექსო ფორმის იმიტირება პოემას დააკნინებდა. შაირის გადატანა ინგლისურ ენაზე შეუძლებელია და კალკირებულ ხელოვნურ ფორმას წარმოქმნის, რისი მიზეზიც ამ ორ ენასა და მათ ლექსთანყობას შორის არსებული დიდი სხვაობაა.

სტატიაში გაანალიზებულია კონკრეტული მაგალითები, თუ როგორ ხდება თარგმნის პროცესში წამოჭრილი ამა თუ იმ პრობლემის (როგორიცაა: აფორიზმები, ვერბალური ალიტერაცია და სხვ.) გადაწყვეტა სხვადასხვა თარგმანში.

ანალიზმა ცხადყო, რომ მარჯორი უორდროპის პროზაული თარგმანი, მიუხედავად მთარგმნელის მოკრძალებული განაცხადისა, რომ მან მხოლოდ „სიტყვასიტყვითი თარგმანი“ გააკეთა, ოდნავადაც არ შეესაბამება ტექსტის ღირსებას, რომელიც ბევრად აღემატება „სიტყვასიტყვით თარგმანს“. მთარგმნელი ახერხებს, შეინარჩუნოს დედნის ხატოვანება, აფო-

რისტულობა და ამიტომ თარგმანი მხატვრული ღირსებით ასი
წლის შემდეგაც არ კარგავს ზემოქმედების ძალას.

ჰეგზამეტრი, მიუხედავად იმისა, რომ ინგლისურ ლიტერა-
ტურაში თითქმის ოთხი საუკუნეა არსებობს, ინგლისური
პოეზიისათვის მაინც არ წარმოადგენს ბუნებრივ ფორმას. ჰეგ-
ზამეტრით თარგმნილი „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტი მძიმეა, მა-
გრამ, ამავე დროს, პოემა ეპიკურ დიდებულებას ინარჩუნებს.

შაირის ფორმით „ვეფხისტყაოსნის“ ინგლისურად ამე-
ტყველების მცდელობამ ინგლისურ პოეზიაში უცხო და ხელო-
ვნური სახე მიიღო. ამასთანავე, სალექსო ფორმის შენარჩუნე-
ბას ხშირად ეწირება პოემის აფორისტულობა, აზრის სიღრმე
და პოეტური ხატოვანება. ხოლო თარგმანში თანამედროვე, სა-
საუბრო ინგლისური ენის გამოყენება ტექსტს ეპოქიდან ამოგ-
დებულს ხდის და იგი იმ გალექსილი ზღაპრის შთაბეჭდილებას
ახდენს, რომელსაც ფილოსოფიური სიღრმე და ფორმისმიერი
მშვენიერება აკლია.

ლიტერატურა:

ინგოროყვა, პ. (1970). შოთა რუსთაველი. წინასიტყვაობა წიგნში: შოთა
რუსთაველი, ვეფხისტყაოსანი. პავლე ინგოროყვას რედაქციით.
თბილისი: გამომცემლობა „მერანი“.

კოფინი, ლ. – Coffin, L. (2015). *The Knight in the Panther Skin*, Turkey: Poezia
Press.

კოფინი, ლ. – Coffin, L. (2016). *Seattle Poet Offers Epic 800 Years in the
Making*. Iron Twine Press.

<https://irontwinepress.com/tag/georgian-poetry/>

უორდროპი, მ. – Wardrop, M. (1966). *The Man in the Panther's Skin*. A Roman-
tic Epic by Shot'ha Rust'haveli, a close rendering from the Georgian at-
tempted by Marjory Scott Wardrop. With a preface by Sir Oliver Wardrop.

ურუშაძე, ვ. – Urushadze, V. (1986). Rustveli. *The Knight in the Panther's Skin*.
translated from the Georgian by Venera Urushadze. Tbilisi: “Sabchota
Sakartvelo”.

The article gives a comparative analysis of three translations of the poem by Shota Rustaveli into English by Marjory Wardrop (*The Man in the Panther's Skin*, A Romantic Epic by Shota Rustaveli, Oriental Translation Fund, London, 1912), by Venera Urushadze (*The Knight in the Panther's Skin*, Tbilisi, Sabchota Sakartvelo, 1968) and by Lyn Coffin (*The Knight in the Panther Skin*, Turkey, Poezia Press, 2015).

Marjory Wardrop created a prosaic, 'word-for-word' translation of the poem, which is highly true to the original. The choice of the prosaic form, as Oliver Wardrop explains in the preface, was motivated by a great difference in the versifications of the target and source languages.

Venera Urushadze's translation is in hexameter. She also explains her choice by the differences in the prosody of the languages, which makes it impossible to recreate two and three-syllabled rhymes in English and points out the dangers of an attempt to imitate the verse-form of the poem.

Using a hexameter has its pros and cons. On the plus side, hexameter for the English reader is associated with Homer's poem and places *The Knight in the Panther's Skin* where it belongs, namely, to the genre of great epics. Consequently, although the text is somewhat heavy and loses much of the formal charm, the translation managed to retain the nobility and epic magnificence of the original.

Lyn Coffin's translation uses a rhymed sixteen-syllable verse-line. Needless to say that recreating the versification of the original is an extremely hard endeavour and an achievement. However, what should be taken into account is what is sacrificed for it and whether replicating the verse-form of the original helps to create an aesthetic equivalent of the original, which is the main target of any translation.

Sadly, the new poetic translation confirms Venera Urushadze's supposition that replicating the versification of the original would inevitably result in an artificial form.

A comparison of how various stylistic peculiarities of the original are recreated into English clearly revealed that although Marjory Wardrop modestly terms her work as only a 'word-for-word' trans-

lation, the term does not do justice to its aesthetic quality, which though prosaic renders the beauty of the original through the imagery and aphorisms. Wardrop's translation which is true to the text at the same time is true to the aesthetics of the poem.

Although hexameter counts a four-century existence in English poetry, it is still not organic to English versification. Thus, using this meter in the translation which first appeared in English due to Chapman's translation of Homer, created a text which has epic grandeur, but at the same time is heavy and lacks charm and beauty of the original.

Replicating a sixteen-syllable rhymed verse of the original poem in English resulted in creating an artificial form which, together with the usage of everyday language, made the poem look more like a rhymed tale which lacks the philosophical depth and poetic beauty of the original.

References:

- Ingorokva, P.** (1970). Shota Rustaveli. Tsinasitqvaoba ts'ignshi: Shota Rustaveli, Vepkhist'q'aosani. P'avle Ingoroq'vas redaktsiit. Tbilisi: gamomtsemloba „Merani“. [Shota Rustaveli. Preface to the book: Shota Rustaveli, Vepkhistkaosani, Ed By P. Ingorokva. Tbilisi: Merani.].
- Coffin, L.** (2015). Shota Rustaveli. *The Knight in the Panther Skin*, Turkey: Poezia Press.
- Coffin, L.** (2016). Seattle Poet Offers Epic 800 Years in the Making. Iron Twine Press.
- <https://irontwinepress.com/tag/georgian-poetry/>
- Wardrop, M.** (1966). *The Man in the Panther's Skin*, A Romantic Epic by Shot'ha Rust'haveli, a close rendering from the Georgian attempted by Marjory Scott Wardrop. With a preface by Sir Oliver Wardrop.
- Urushadze, V.** (1986). Rustveli, *The Knight in the Panther's Skin*, translated from the Georgian by Venera Urushadze. Tbilisi: Sabchota Sakartvelo.